EBÜ'L-ABBÂS DÎNEVERÎ

Evliyânın büyüklerinden, Allahü teâlâdan başka herşeyi unutmuş, O'nun sevgisinin deryasına dalmış bir zât. İsmi, Ahmed bin Muhammed Dîneverî olup, künyesi Ebû Abbâs'tır. Evliyâ arasında ve kitaplarda zikredilen meşhûr ismi, Ebü'l-Abbâs Dîneverî'dir. Doğum târihi tesbit edilememiştir. Önce ilim öğrenmek için, daha sonra ise irşâd (yol gösterme) ve nasîhat için çok dolaştı. Nişâbûr'a geldiği zaman Hamide bölgesinde ikamet etti. Uzun zaman Nişâbûr'da oturduktan sonra, ömrünün son zamanlarında Semerkand'a gitti ve orada 340 (m. 951)'da vefât etti.

Ebü'l-Abbas Dîneverî; Yûsuf bin Hüseyn, Abdullah bin Harrâz, Ebû Muhammed Cerîrî ve Ebü'l-Abbas bin Atâ'dan (r.aleyhima) feyz aldı, ilim öğrendi. Büyük âlim Ruveym (radıyallahü anh) ile görüştü. Onun bereketlerine kavuştu.

Ebü'l-Abbas Dîneverî her türlü ilimlerde üstad, faziletler sahibi, gayet fasîh (güzel ve düzgün) konuşan, hikmetli sözler söyleyen, İslâmiyete son derece bağlı bir mübârek zât idi. O, zamanındaki câhil kimselerden sakınır, ilimden haberi olmayan câhil tarikatçılardan da son derece şikâyetçi idi. Onların yaptıkları şeylerin din ile herhangi bir ilgisi olmadığını, şu sözleriyle beyan etmiştir: "Bu kimseler tasavvuf yolunu değiştirdiler, büyüklerin doğru yolunu bozdular. Kendilerine göre ba'zı isimler uydurup, bunlara da yanlış ma'nalar vererek tasavvufun asıl ma'nâsını bozdular. Meselâ: "Tamah kelimesine ziyâde, edebsizliğe ihlâs, boş arzular peşinde koşmaya selâmet, kötü (kerih) işlerle meşgûl olmaya lezzet, dünyâya dalmaya vuslat ismini verdiler. Allahü teâlânın râzı olduğu yoldan ayrılıp, sapık yollara dalmak, onlara göre şenliktir. Kötü huylar, onlar için kuvvettir. Evliyânın yolu bu mudur? Halbuki bu büyüklerin yolu; edebli olmak ve dünyâya ehemmiyet vermemek üzerine kurulmuştur. Allahü teâlâ o büyüklerden râzı olsun."

Ebü'l-Abbâs Dîneverî sözü özüne, ilmi ameline uygun bir zât olup, sözleri ve hâlleri hep doğru idi. O Allahü teâlâya muhabbetten, Allahü teâlâyı sevmekten bahsetmeye başlayınca kendinden geçer, O'nu tefekkür etmeğe başladığı zaman ise bambaşka bir hâl kaplardı. Ebû Abdurrahmân Sülemî şöyle anlatır: Ebü'l-Abbâs Dîneverî, bir gün Allah sevgisinden anlatıyordu. Anlatılanlar o kadar te'sîrli idi ki, orada bulunan bir ihtiyâr kadın kendinden geçerek Allah diye feryâd etti. Dîneverî "Eğer bu halinde sâdık isen kendini göster" buyurdu. İhtiyâr kadın ayağa kalktı, birkaç adım attı, dönüp Dîneverî'ye (radıyallahü anh) baktı ve orada canını sevdiğine (Allahü teâlâya) teslim etti.

Muhammed bin Ahmed şöyle anlatıyor: "Ebü'l-Abbâs Dîneverî, Semerkand'a gitmek istediği gün yanına girdim ve dedim ki; "Nişâbûrlular seni severken, niçin Nişâbûr'dan ayrılıyorsun?" Bunun üzerine şu şiiri ile cevap verdi:

"Senin üzerine bir hüküm takdîr edildiği zaman
Takdîr edilenden gayrisi muhaldir."

Buyurdu ki: "Şunu iyi bilmelidir ki, kul Allahü teâlâdan birşey isteyeceği zaman; O'nun kendisine ihsân ettiği ni'metlerini, emir ve nehiyleri (yasakları) husûsundaki kusurlarını düşünerek bir şey istemelidir."

"Gözler bakmakla görür, kalblerin mükâşefesi (keşfleri) ise, her an cenâb-ı Hakkı zikredip onu bir an unutmamakla olur."

"Evliyâlık derecelerine, ancak doğrulukla ulaşılır. Her halükârda doğruluktan başkası bâtıldır, boştur." Sonra şu şiiri söyledi.

Yerinde doğruluk ne güzeldir.
Her yerde de doğruluk güzeldir.

"Seven, sevgilinin rızâsı için her türlü sıkıntılara ve güçlüklere katlanır. Bu, O'nun rızâsı için olmalıdır. Son maksad da budur." Ya'nî Allahü teâlânın râzı olmasıdır.

"Zikrin en aşağı derecesi, Allahü teâlâdan başka herşeyi unutmaktır. En yüksek derecesi ise; kendini dahi unutup, zikr-i ilâhiden başka hiçbir şey hatırlıyamamaktır."

"Allahü teâlânın öyle kulları vardır ki, Allahü teâlâyı doğru olarak tanırlar (her şeyi Allah rızâsı için yaparlar). Bu tanımaları sebebiyle, O'nun (Allahü teâlânın) hizmetinde bulundurulurlar. Yine öyle kullar vardır ki, Allahü teâlâyı doğru olarak bilemezler (herşeyde Allahü teâlânın rızâsını gözetmezler). Bu sebeple, onlarda bu hâlleri sebebiyle pekçok ni'metlerden mahrûm kalırlar."

Buyurdu ki: "İlim ikidir: Birincisi; Allahü teâlânın emirlerini yerine getirip, yaptıklarını sırf Allahü teâlâ için yapmağı öğreten ilimdir. İkincisi; Allahü teâlânın kullarının, bilemeyeceği şeyleri bildiğini bilmektir. Bu husûstaki bilgileri kesir ve kerâmetle, ancak Allahü teâlânın nebîve velî kulları bilir."

"Şunu iyi biliniz ki, insanın dışı (ne olursa olsun) içini değiştirmez."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ul-evliyâ cild-10, sh. 383

2) Tabakât-üs-sûfiyye sh. 475

3) Nefehât-ül-üns sh. 193

4) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 122

5) Risâle-i Kuşeyrî sh. 178